

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kausli d. 3 Febr. 1868, kl. 6 e. m.

*Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående
ändring i gällande stadgunden rörande vinterväghåll-
ningen; Gifven Stockholms Slott den 24 Januari
1868.*

Sedan vid åtskilliga riksdagar fråga förevarit om ändring af nu gällande stadganden angående skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar, samt Rikets Ständer jemväl med framställning i ämnet till Kongl. Maj:t inkommit, utan att dock sedermera någon ny grund för denna skyldighets utgörande blifvit bestämd, hafva Rikets Ständer vid 1865—1866 års riksdag, uti under dålig skrifvelse den 7 April sistnämnda år, jemte det de redogjort för hvad i detta ärende förekommit, tillika uttalat den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas, ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder; att dervid likväl borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjänstemäns löner och pensioner samt några andra, med dem jemförliga inkomstitlar, dels vissa modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet, helst grunden för kommunalutskyldernas utgörande, under den korta tid som förflutit från kommunal lagens antagande, icke kunde anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna torde föranleda, och vissa kategorier, genom ett ovilkorligt antagande af denna grund för väghållningsskyldigheten, möjligen skulle blifva alltför hårdt betungade; men då ett ändamålsenligt ordnande af denna, lika

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 1 Saml. 1 Afd. 7 Häft.

vigtiga, som vidtomfattande angelägenhet, oundgängligen kräfde kännedom om flera förhållanden, hvilka Rikets Ständer icke voro i tillfälle att utreda, anhöllo Rikets Ständer, med uttryckande af deras åsigt om rättvisan och billigheten deraf, att väghållningsbesväret inom kommunerna å landet utsträcktes till alla skattskyldige samt, med ofvan antydda undantag och modifikationer, utgjordes efter det fyrktal, en hvar hade sig åsatt, att Kongl. Maj:t måtte, i öfverensstämmelse härmed, låta utarbета och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig Proposition i ämnet.

Öfver denna Rikets Ständers framställning har Kammar-kollegii underdåniga utlåtande blifvit infordradt, hvarjemte sedermera till bemälda Kollegium blifvit öfverlemnad, för att vid utlåtandets afgifvande tagas i öfvervägande, en af Stockholms läns landsting i ämnet gjord framställning med förslag till vissa grunder för väghållningens bestridande, af hvilka följande äro de väsendtligaste:

“1:o. Länen delas af landstingen i distrikt, härads-, fögderivis eller enligt annan af lokala förhållanden bestämd grund. Inom hvarje distrikt uppdelas de allmänna vägarne enligt billiga grunder på distriktets samtliga socknar eller kommuner, hvarvid bör tagas i betraktande vägens vötning, dess mera allmänna eller för socknen enskilda beskaffenhet, tillgången på fyllningsgrus m. m., äfvensom att hvarje kommun får så stor del som möjligt af tilldelad väg inom sitt eget område. Hvarje kommun underhåller sin väg på gemensam bekostnad.“

“2:o. För vägunderhållets ordnande, tillsynen dervid m. m. väljas i hvarje socken å kommunalstämma en eller flere af kommunens väghållnings-skyldige innevånare, som utgöra dess vägstyrelse“; och

“3:o. Framföring af vägfyllnadsmaterial bestrides in natura dels utaf innehafvare af hemman och hemmansdelar i förhållande till deras mantal, dels utaf innehafvare af jordbruksfastigheter utan åsatt mantal, af bruk, qvarnar och fabriker eller andra dermed jemförliga inrättningar, då dem är åsatt ett fyrktal, motsvarande fyrkantalet å minst $\frac{1}{4}$ mantal; och beräknas deras deltagande enligt förut angifna grunder så, att det dylik fastighet eller inrättning åsatta fyrktal vid jemförelse med det på helt hemman inom kommun i medeltal belöpande antal fyrkar bestämmer dess deltagande i förhållande till hemman eller hemmansdel. Alla öfriga omkostnader för vägunderhållet, såväl sommar- som vintertiden, gäldas af de till kommunen skattskyldige enligt samma grund, hvarefter kommunalutskylder utgöras, eller enligt fyrktal.“

Kammar-kollegii den 31 Maj 1867 i ämnet afgifna utlåtande, hvilket, med afseende å dess omfattande innehåll, Kongl. Maj:t vill, jemte protokollet vid den omröstning i frågan, som inom kollegium egt rum, låta såsom bilaga åtfölja denna nådiga Proposition, innehåller i främsta rummet de skäl, som

hufvudsakligen kunna anföras emot väg- och brohållningsbesvärets skiljande från hemmanen, men tillika, för den händelse att billighet och rättvisa ansågos fordra, det all hittills från väghållning befriad jordbruksfastighet utan åsatt mantal, annan fastighet, bruk, qvarnar och andra fabriksinrättningar skulle deltaga i kostnaden till vägens byggnad och underhåll, förslag huru, med fortfarande af sjelfva underhållets fördelning på hemmanen, derifrån befriade, sjelfbestående, lägenheter och verk på landet skulle till dess fullgörande lemna bidrag efter det dem påförda fyrktal i visst förhållande, förslagsvis en femtedel, till det fyrktal, som blifvit ett helt förmedladt mantal inom kommunen åsatt, hvaremot underhållet af broar och färjinrättningar ansetts lämpligast böra öfverlåtas på entreprenad till den minstbjudande, men kostnaden fördelas efter samma grunder, som för vägarnes underhåll blifvit angifna.

Sedan Kollegium ytterligare uttalat och genom anförda exempel närmare utvecklade den åsigt, att utsträckning af deltagandet i väghållningsbesväret till öfriga efter Art. II i Bevillningsstadgan beskattningsbara föremål skulle möta ganska många svårigheter, har Kollegium emellertid tillagt, att, om likväl, med afseende å dels nutidens stegrade anspråk på bättre vägar och kommunikationsanstalter än förut varit fallet, dels den i följd af större befolkning och industriens utveckling på flera ställen ökade trafiken, dels ock den bristande tillgång på tjenliga väglagningsämnen, som redan på många orter inträffat, hvilka samverkande orsaker bidragit dertill, att väghållningen blifvit mera tryckande för den i allmänhet drygt beskattade jorden, billigheten ansåges fordra, att deltagande i väghållningsskyldigheten borde utsträckas, icke allenast till all slags fast egendom, alla verk och inrättningar, utan ock till en hvar person, som är förpligtad att utgöra kommunalutskylder, öfvergången borde, i synnerhet vid dess första början, med varsamhet verkställas, enär den i annat fall skulle blifva af menligt inflytande på alla dem, hvilka hittills varit från detta besvär lagenligt befriade; Och har Kollegium derföre, för att i någon mån lindra hemmanen i deras omförmälda besvär och så småningom utan våldsamma rubbningar bereda öfvergång till andra grunder för väghållningsbördans fördelning emellan öfrige skattskyldige, hemställt, om icke desse borde till en början och innan någon vidsträcktare förändring vidtogs, bidra med afgifter till vägarnes öppenhållande vintertiden, dock att hemmanen deltog med fem gånger så stor afgift, som öfriga beskattningsföremål; hvarjemte Kollegium, hvad särskildt beträffade tjänstemäns löner och pensioner, väl funnit, att tjänstemännen genom att lemna bidrag till väghållningens fullgörande skulle få vidkännas en kännbar minskning i sina inkomster, hvilka i allmänhet icke kunna anses öfverstiga deras lefnadsbehof; men ändock, enär den väckta frågan afsågs att göra väghållningen till ett helt och hållet kommunalt åliggande, ansett tjänste-

mannen lika litet som någon annan kommunens medlem, hvilken egde förmåga att bidra till kommunens utgifter, böra derifrån fritagas.

Slutligen har Kollegium — jemte förklarande att det ansåge en sådan fördelning af väghållningsskyldigheten som Stockholms läns landsting föreslagit, icke vara ändamålsenlig — under åberopande deraf att högst skiljaktiga förhållanden i åtskilliga orter i fråga om väghållningsskyldigheten förekomma, och då några allmänna grunder för en förändring i en så genomgripande fråga, som den förevarande, icke borde stadgas förr, än så fullständig utredning som möjligt deri vunnits, i underdånighet hemställt, att, innan ärendet till pröfning företoges, Länsstyrelsernas underdåniga yttranden deröfver skulle infordras.

Af de Kollegii utlåtande bilagda utdrag af 1865 års bevillnings-taxeringslängder för Rikets samtliga län visar sig, att bevillningen efter Art II Bevillningsstadgan utgör:

för jordbruksfastighet	R:dr 522,579: 43.
för annan fastighet	„ 57,633: 48.
af kapital och arbete	„ 406,657: 68.

Summa R:dr 986,870: 59.

Kongl. Maj:t har tagit detta ärende i nådigt öfvervägande, och hvad angår frågan huruvida vägröjnings- och brobyggnadsskyldigheten inom kommunerna å landet bör utsträckas till alla skattskyldige, vare sig, på sätt Rikets Ständer förutsatt, med eller utan iakttagande af undantag för tjenstemäns löner och pensioner samt andra med dessa jemförliga inkomst-titlar, anser Kongl. Maj:t att, derest ett besvär, hvilket — om det till någon större del skall utgöras emot lega — blifver än mera tryckande, må kunna öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl icke skäligen i sin helhet kan på en gång bringas till utförande. Om en så genomgripande förändring, som ifrågavarande besvärs fördelning på alla skattskyldige, skall kunna komma till stånd, utan att väcka billig klagan, måste den endast småningom genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän delaktighet kan med mindre praktiska svårigheter åstadkommas. Härtill lämpar sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu allmännast bestrides genom kontanta tillskott, nemligen vägarnes hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall.

Kongl. Förordningen den 13 September 1790 innehåller härom i §§ 2—6 följande stadganden:

§ 2. Til vägarne hållande i fargildt stånd vid snöfall, hafva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att af närmast boende hemmansegare, inom hvarje socken eller härad, inrätta så kallade ploglag, hvilka hvardera af vägen tilldelas et visst stycke, det de böra med plogning och skottning vid magt hålla.

§ 3. För detta besvär måge nämde ploglag njuta betalning af Häradet eller Socknen, efter thy vägens längd och beskaffenhet det fordrar.

§ 4. Til Häradets Rätten måge Häradets eller Sockneboerne inkallas att med ploglagen om betalningen öfverenskomma men derest de icke kunna här om i godo sluta, må Häradets Rätten insända dess betänkande i detta ämne til Landshöfdingen, som sedermera betalningen efter skäligheten jemkar och stadfäster.

§ 5. Den således för alla ploglagen uti hela Socknen eller Häradet löpande betalning kommer at sammanslås och efter hemmantalet fördelas på alle dem, som efter Lag uti väge-röjnings-besväret böra deltaga; hvarefter Kronofogden vid de vanliga Upbörds-stämmor, denne utgift, utan serskild vedergällning, må upbära och til ploglagen utdela.

§ 6. De beting, som antingen godvilligt med ploglagen göras eller af Landshöfdingen fastställas, måge hvarje gång icke antagas för flera än Fem år, efter hvilken tids förlopp vägelotts-ägarna å nyo böra sammankallas, att antingen det förra accordet förnya eller et nytt för lika tid afsluta.“

Det bör icke lemnas utan uppmärksamhet att måhända den största ojemnheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag äro inrättade, icke ligger så mycket deri, att besvär och kostnader drabba jordbruket allena, som fastheldre — åtminstone inom flera orter — deruti att desamma äro på jorden ytterst ojemnt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och är hemmanens mantal, oberoende af deras högre eller lägre värde. Någon öfverflyttning på andra samhällsklasser af större eller mindre del af detta besvär bör derföre icke ega rum, utan att samtidigt dermed jemväl ändras den fördelningsgrund emellan hemmanen, som hittills varit gällande.

Möjligen kan det ifrågasättas, huruvida den frihet från deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, som i följd af frihet från deltagande i väg- och brohållningsbesväret, på grund af särskilda Kongl. Resolutioner, hitintills varit bruk, qvarnar, skattlagda utjordar och lotshemman beviljad, likasom den frihet, som i detta hänseende tillkommer fräsesäterna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, bör fortfarande gälla, äfven om nu förutsatt förändring kommer till stånd; men då förberörda frihet måste anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som egde rum, då densamma beviljades, eller att väg och brohållningen var ett jorden uteslutande åliggande besvär, lærer deraf ock böra följa, att tillämpningen af denna frihet förfaller för den del af ifråga-

varande besvär, som genom Statsmagternas beslut, efter en helt och hållet ny grund, göres gemensamt för alla skattskyldige.

Vid en sådan öfverflyttning fordra dock rättvisa och billighet, att jorden fortfarande drager samma andel, som i kommunalförfattningarne är i afseende å fyrktalsberäkningen iakttaget, eller dubbelt emot annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål. Att deremot befria vissa slag af inkomst från all delaktighet härutinnan, synes icke höra ifrågakomma.

På grund af hvad sålunda är anfördt, vill Kongl. Maj:t, i fråga om vinterväghållningens utgörande å landet, härmed föreslå Riksdagen att, med ändring af föreskriften i Kongl. Förordningen den 13 September 1790, § 5, må stadgas att, när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet.

De till ärendet hörande handlingar skola tillställas det Utskott, till hvars handläggning frågan kan varda af Riksdagen öfverlemnad; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

G. Lagerstråle.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Uti underdånig skrifvelse den 7 April 1866 hafva Rikets Ständer förmält, hurusom hos Rikets Ständer blifvit framställda åtskilliga förslag, åsyftande ändring af nu gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar. Bland bördor, som hvila endast på jorden, vore väghållningsbesväret utan tvifvel bland de mest tryckande. Den mängd förslag, som utaf personer från de mest skiljda trakter af Riket under en längre följd af riksdagar framstälts i syftning att lätta detta besvär genom en jemnare fördelning af detsamma, bära det mest otvetydiga vittnesbörd, att behovet af ändring i derom gällande föreskrifter vore lika allmänt känt som erkänt. Förändringar i samhällsförhållanden medförde behovet af förändringar i lagstiftningen. Ett lagbud, som den tid, då det gafs, tillfredsställde alla billiga fordringar, kunde ej efter ett eller annat århundrades förlopp, utan förfång för hela samhällsklasser, i sitt ursprungliga skick bibehållas. Utan tvifvel hade det från de gamla landskapslagarne hemtade, i 25 Kapitlet 8 § Byggningsbalken ännu kvarstående stadgandet: "alle, som å landet hemman ega eller bruka, skola vägar rödja och broar bygga", för sin tid varit ganska lämpligt. Man visste då icke af någon annan befolkning på landet än jordbrukare och så kallade löske män, och man kände icke någon annan grund för de förras beskattning än det hemmantal de innehade. Det var således naturligt, att ingen annan än jordbrukaren kunde få väghållningsbesväret sig ålagdt, äfvensom att hemmantalet skulle komma att utgöra enda grunden för deltagandet deri. Då nu detta utsträcktes till och med till den från så många andra bördor befriade privilegierade jorden, och icke ens Konungens gårdar och ladugårdar undantogos, kunde man naturligtvis icke hafva skäl till klagan. Helt annorlunda hafva förhållandena under de sednare årtiondena gestaltat sig. Vid sidan af jordbrukaren har uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handtverkare, bland hvilka mången för bedrifvande af sin rörelse och afsättning af sina produkter hade vida större behof af lätta kommunikationsmedel än den egentliga jordbrukaren, som, utan att särdeles ofta skiljas från hemmet, stilla skötte sitt jordbruk; och för alla i sednare tider tillkomna utskylders utgörande har man äfven, sedan man allt mera lärt sig inse, att hemmantalet icke vore rätta grunden, lagt annan sådan.

Då således enligt Rikets Ständers tanke en förändring i sättet för utgörande af vägunderhållet torde få anses nödvändig, så uppstår frågan, huru förändringen bör ske. Ett vid 1856 års riksdag hos Rikets Ständer väckt förslag om vägnarnes underhållande genom vägpenningar, som af de trafikerande borde erläggas, blef, på giltiga skäl, af Rikets Ständer afslaget; och det ville derföre synas, som skulle annan utväg ej återstå än att öfverflytta väghållningsskyldigheten antingen på Staten eller kommunen. Den förra af dessa utvägar, hvars tillgripande man äfven tillföre, fastän utan framgång, påyrkat, hafva Rikets Ständer ansett icke leda till målet, emedan den otvifvelaktigt skulle medföra mångdubbelt större omkostnad, än hvartill väghållningsbesväret nu uppgår, helst hela bestyret i sådant fall måste uppdragas åt entreprenörer, och bristande intresse att genom konkurrens nedsätta entreprenadkostnaden skulle föranleda obehörig stegring af densamma. Då förhållandet tvifvelsutan blefve enahanda, i händelse ifrågavarande skyldighet öfverflyttades på länet, torde enda utvägen vara att göra den till en härads eller socknens gemensamma angelägenhet. Enär medgifvas måste, att den, som har behovet och njuter fördelar af en inrättning, jemväl bör vidkännas den kostnad och tunga, som dermed är förenad, så torde väghållningsskyldigheten böra utsträckas till alla medlemmar i kommunen, hvilka förmå i densamma deltaga, och sålunda den börda, som länge nog tryckt jordbruket ensamt, lindras. Då numera å ena sidan, till följd af dels stegrade anspråk på goda vägar och kommunikationsanstalter, dels den ökade trafik, industriella verk och inrättningar med det omfång, de mångenstädes innehafva, föranleda, och dels ökade arbetslöner samt bristande tillgång på väglagningsämnen, väghållningen blir för den redan hårdt beskattade jorden med hvarje år allt mera tryckande, under det att å den andra sidan ifrågavarande verk och inrättningar blifvit af den betydenhet, att de icke allenast vore fullt jemförliga med hemmanen, utan inom flera kommuner otvifvelaktigt utgjorde de största och mest inbringande possessioner, samt deras egare således vore bäst i stånd att deltaga i kommunens besvär, till hvilkas förökande de obestriddigen gäfvade anledning, tillkomme det lagstiftningen, att, med afseende å sålunda förändrade förhållanden, bestämma om medlemmarnes inom kommunen deltagande i dessa besvär. Mot rättsenligheten af en sådan länge påkallad åtgärd ansåge Rikets Ständer derföre någon befogad anmärkning ej kunna framställas. Hvad särskildt beträffade bruk, qvarnar, fabriker och dylika inrättningar, så hade de aldrig blifvit genom några privilegier tillförsäkrade befrielse från väghållningsskyldigheten, och enligt den grundsats, som allt mera börjat göra sig gällande att kommunala besvär borde drabba kommunens alla medlemmar, borde väl äfven nu ifrågavarande skyldighet åläggas all derifrån icke fritagen, synlig förmögenhet inom kommunen.

Enligt

Enligt Rikets Ständers tanke kunde endast den mindre kommunen ordna väghållningsbesväret efter hvarje ords särskilda förhållanden. Gjorde man blott kommunen i dess helhet ansvarig för vägunderhållet, skulle den nog tillse, å ena sidan, att vägarne behörigen vidmagthöllos, och å den andra, att tungan deraf blefve så lindrig som möjligt. Vida lättare än Staten skulle den mindre kommunen, der den så önskade, kunna upplåta väghållningen, åtminstone till en del, på entreprenad, dervid ej mindre konkurrensen än kommunalstyrelsens eget intresse af sparsamhets iakttagande skulle bidraga att nedsätta kostnaden. Fördelningen af besväret blefve derjemte rättvis, hvilket ingalunda nu kunde sägas vara förhållandet, då hemmantalet därför låge till grund, och hemmanen kunde vara af den olika beskaffenhet, att till exempel, på sätt hos Rikets Ständer blifvit anfördt och med utdrag af 1864 års taxeringslängd för Wester-Sysslets fögderi af Wermlands län styrkt, inom samma fögderi funnos till mantalet lika stora hemman, af hvilka det ena vore taxerad till 8,300 R:dr och det andra till 281,495 R:dr.

Redan vid 1853—1854 årens riksdag anhöllo i underdånig skrifvelse Rikets Ständer, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, enligt hvilka grunder och på hvad sätt bruk och bergverksanläggningar, skattlagda mjöl- och sågqvarnar samt andra fabriksinrättningar på landet kunde åläggas att till vägarne byggande och underhållande bidraga, samt efter vederbörandes hörande nådig Proposition i ämnet till Rikets Ständer aflåta; men sedan Kongl. Maj:t häröfver hört Kammar-kollegium och samtliga Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, förklarade Eders Kongl. Maj:t, att förenämnda underdåniga skrifvelse icke borde till någon åtgärd föranleda, helst grunden för och verkställigheten af väghållningsbesvärets inom kommunerna fördelning på andra skattdragande än dem, hvilka det hittills ålegat, måste — ehvad denna fördelning skedde i det inskränkta omfång, Rikets Ständer föreslagit, eller utsträcktes till de skattskyldige i allmänhet — stå i sammanhang med och i viss mån bero på de till behandling då väckta frågorna om ändring i bevillningsgrunderna och om inrättande af kommunalstyrelser. Härmed hade Eders Kongl. Maj:t, enligt Rikets Ständers tanke, gifvit en otvetydig hänvisning, huruledes denna angelägenhet rätteligen borde ordnas; och då det hinder, Eders Kongl. Maj:t nämnde tid fann möta för nådigt bifall till omförmälda hemställen, nu mera, sedan så väl förändrad bevillningstaxering som kommunalstyrelser kommit till stånd, icke låge i vägen för frågans lösning, hade Rikets Ständer ansett tiden vara inne att vidtaga den länge åsyftade förändringen. Enligt de åsichter, Rikets Ständer ofvan uttalat, torde skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret böra utsträckas, icke blott till fastigheter af alla slag, utan till en hvar, till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person, och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder. Dervid ansågo Rikets

Ständer likväl böra medgiivas dels vissa undantag med afseende å tjenstemäns löner och pensioner samt några andra, med dessa jemförliga inkomst-titlar, dels måhända vissa modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet. Grunden för kommunalutskyldernas utgörande kunde nemligen, med afseende å den korta tid som förflutit från kommunal-lagens antagande, ej anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna föranledde; och tilläfvventyrs skulle genom ett ovilkorligt antagande af denna grund för väghållningsskyldigheten vissa kategorier blifva alltför hårdt betungade.

Då emellertid ett ändamålsenligt ordnande af denna lika vigtiga som vidt omfattande angelägenhet oundgängligen kräfde kännedom om flera förhållanden, hvilka Rikets Ständer icke voro i tillfälle att utreda, hafva Rikets Ständer, med uttryckande af deras åsigt om rättvisan och billigheten deraf, att väghållningsbesväret inom kommunerna å landet utsträcktes till alla skattskyldige, samt, med ofvan antydda undantag och modifikationer, utgjordes efter det fyrktal, en hvar har sig åsatt, i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i öfverensstämmelse härmed låta utarbета och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig Proposition i ämnet

Genom nådig remiss den 20 April sistlidna år har Eders Kongl. Maj:t behagat anbefalla Kammar-kollegium att till Eders Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt utlåtande öfver de af Rikets Ständer sålunda föreslagna nya grunder för väghållningsbesvärets utgörande; hvarefter Eders Kongl. Maj:t, medelst remiss den 10 derpåföljde December, täckts till Kollegium öfverlemna, för att tagas under öfvervägande vid besvarandet af förstnämnda nådiga remiss, en af landstinget i Stockholms län gjord och af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derstädes till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning insänd framställning, hvari landstinget, efter att hafva uttalat sina åsigheter i ämnet, afgifvit följande förslag till grunder för väghållningens bestridande, nemligen:

1:o. Länen delas af landstingen uti distrikt, härads-, fögderi-vis eller enligt annan af lokala förhållanden bestämd grund. Inom hvarje distrikt uppdelas de allmänna vägarne, enligt billiga grunder, på distriktets samtliga socknar eller kommuner, hvarvid vägens nötning, dess mer allmänna eller för socknen enskilda beskaffenhet, tillgången på fyllningsgrus m. m. bör tagas i betraktande, äfvensom att hvarje kommun får så stor del som möjligt af sin tilldelade väg inom sitt eget område. Hvarje kommun underhåller sin väg på gemensam bekostnad.

2:o. För vägunderhållets ordnande, tillsynen dervid m. m. väljes i hvarje socken å kommunalstämma en eller flera af kommunens väghållningsskyldige innevånare, som utgöra dess vägstyrelse. På samma sätt utses äfven på vägstyrelsens förslag en eller flera i socknen bosatte personer, som under namn

af vägfogdar och emot den ersättning, som med vägstyrelsen aftalas, gå denna styrelse tillhanda uti allt hvad till vägunderhållets bestridande kan räknas.

Vägstyrelsen bestämmer, med ledning af sin egande kännedom om socknens vägar, samt. der så påfordras, efter besigtning, om och hvilka delar af vägen böra makadamiseras, hvilka behöfva omläggas, hvarest och till huru stor myckenhet, i kubikmått räknadt, grus bör påfyllas; den utser och föranstaltar om tjenliga grustag, bestämmer huru mycket grus, allt i kubikmått räknadt, som hvar och en, i proportion efter mantalet eller deremot svarande fyrktal, väglängden m. fl. inverkande omständigheter, skall under vintern framföra, hvarest det skall tagas och hvarest på vägen det skall uppläggas; den låter och för laga på den tredskandes bekostnad framföra det grus, som inom föreskrifven tid icke blifvit af vederbörande framskaffadt. Vägstyrelsen anbefaller och vägfogdarne öfvervaka så väl grustransporter som alla andra arbeten och åtgärder i och för vägunderhållet; börande, der så lämpligen ske kan, dessa sednare, äfvensom vägunderhållet vintertiden medelst plogning och snöskottning verkställas på entreprenad dock alltid under vägfogdes tillsyn och under styrelsens egen kontroll.

3:o. Då det möjligen kan inträffa, att någon vägstyrelse illa eller ofullkomligt utför sin befattning, måste det åt en publik myndighet uppdragas att hafva inseende öfver vägunderhållet. Kronobetjeningens biträde härvid torde icke kunna undvaras. Årliga ordinarie vägsyner torde dock icke vara af nöden. Det är nemligen att förmoda att, om än vägstyrelsen i någon kommun inom distriktet försummar sina åligganden, de flesta dock skola handla ändamålsenligt och med vederbörlig kraft, och vederbörande kronobetjening bör med den kännedom om vägarnes i distriktet beskaffenhet, som under dess embetsresor förvärfvas, kunna bedöma om och hvarest brister finnas samt om och i hvilken socken en mellankomst af denna myndighet, såsom öfverkontrollant å vägunderhållet, kan vara af nöden.

4:o. Framföring af vägfyllnadsmaterial bestrides in natura, dels utaf innehafvare af hemman och hemmansdelar i proportion af deras mantal, dels utaf innehafvare af jordbruksfastigheter utan åsatt mantal, af bruk, qvarnar och fabriker eller andra dermed jemförliga inrättningar, då de äro åsatta ett fyrktal, motsvarande fyrkantalet å minst $\frac{1}{4}$ mantal, och beräknas deras deltagande enligt förut angifna grunder, så att det dylik fastighet eller inrättning åsatta fyrktal, vid jemförelse med det på helt mantal inom kommun i medeltal belöpande antal fyrkar, bestämmer dess deltagande i förhållande till hemman eller hemmansdel. Alla öfriga omkostnader för vägunderhållet, så väl sommar- som vintertiden, gäldas af de till kommunen skattskyldige enligt samma grund hvarest kommunalskylder utgöras, d. v. s. enligt fyrktal; och bör vägstyrelsen äga att hos kommunalnämnden lyfta och emot årligen skeende redovisning an-

vända de till vägunderhållet anslagna medel, hvilka således till visst årligt belopp beräknas och i kommunens budget-förslag upptagas.“

Kollegium har i sitt underdåniga utlåtande den 14 November 1856 utredt, hurusom från urminnes tider den grundsats varit i vårt land gällande, att väg- och brohållningsskyldigheten på landet, lika som de flesta andra allmänna besvär, hvilat på hemmanen; och att grunden till detta förhållande bör sökas deri, att vägarne voro hufvudsakligen hemmansegarne till nytta och att de egde dragare för verkställande af väg- och bro-underhållet samt hade tillgång till det för sådant underhåll erforderliga virke och vägfyllnadsämne. Vål har en tilltagande rörelse och industri föranledt, att vägarne mera än fordom begagnas af andra än den egentliga jordbruksidkande befolkningen, men det är dock denna sednare, som deraf drager den förnämsta och väsendtligaste nytan genom forsling så väl för egen del som för andras räkning.

De resande deremot begagna företrädesvis jernvägarne, der sådana finnas, och derå verkställas äfven betydliga varutransporter, och i samma mån, som dessa kommunikationsanstalter utvidgas, kommer äfven rörelsen på större sträckor af de lands- och häradsvägar, som ligga bredvid och i samma riktning som jernvägarne, att i hög grad förminskas, hvilket erfarenheten visat på åtskilliga orter redan hafva inträffat; men derjemte måste ock medgifvas, att trafiken å vägarne i närheten af jernvägsstationerna blifvit ganska betydligt ökad.

Hvad bruk och bergverksanläggningar, sågverk samt andra fabriksinrättningar särskildt beträffar, så jemte det att merendels större delen af dem låta verkställa forsling af råämnen och tillverkade effekter vintertiden, då vägarne i allmänhet af transporter ej taga skada, hafva en del af dem äfven, i anseende till läge och andra förhållanden, på sätt Kollegium i sitt förenämnda underdåniga utlåtande anmärkt, tillfälle att företrädesvis, om icke uteslutande, begagna sjökommunikationer. För flera bruk hafva med stor kostnad blifvit anlagda jernvägar, likasom för en del sågverk kostsamma flottleder blifvit upptagna, utan att dessa bruk och sågverk behöfva anlita de allmänna vägarne, åtminstone icke i någon afsevärd mån. Åtskilliga industriela inrättningars tillverkningar och råämnen skulle dessutom komma att stå i ett alldeles för högt pris, hvilket skulle motverka all afsättning, om de voro underkastade landväga transport, isynnerhet till någon större omfattning.

Rikets Ständer hafva väl yttrat, att bruk, qvarnar, fabriker och dylika inrättningar aldrig blifvit genom några privilegier tillförsäkrade befrielse från väghållningsskyldigheten; men härvid utbeder sig Kollegium nu, likasom vid denna frågas behandling förut skedde, få underdånigst erinra, att Kongl. Maj:t, uppå allmogens underdåniga anhållan att bruk och qvarnar måtte åläggas deltagande uti väghållning och brobyggnad, genom nådig Resolution den 20 November 1786, § 14, förklarar, att som detta vore en jorden åtföljande skyldig-

het, hvarunder bruk och qvarnar ej kunde begripas, funne Kongl. Maj:t icke anledning att dertill samtycka. Enahanda förklarande, hvad särskildt angår skattlagde qvarnar, har ytterligare blifvit meddeladt uti Kongl. Brevet den 10 och Kammar-kollegii kungörelse den 29 Oktober 1793, som jemväl stadgar, att skattlagda utjordar skola vara fria från deltagande i vägrödjning, helst de gemenligen äro små och obetydliga, men icke desto mindre draga en efter deras beskaffenhet lämpad ränta. Vid jemförelse af 25 Kapitlet 8 § Byggnings-balken med nyssnämnda stadganden, torde således vara klart, att bruk och qvarnar genom lag äro befriade från väghållningsskyldigheten, hvilken af ålder varit en hemmanen åliggande servitut.

Från denna hemmanens allmänna skyldighet förekomma dock följande undantag, nemligen för lotshemman, enligt Kongl. Förordningen den 17 September 1783, § 2, och för frälsesäterier i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, jemlikt adliga privilegierna den 16 Oktober 1723, § 8, ytterligare bekräftadt genom 7:de punkten i Kongl. Resolutionen på Adelns besvär den 8 Januari 1735.

Från ett stadgande, att förenämnda verk och inrättningar skulle åläggas väghållning, vore öfvergången nära till att förpligta dem att deltaga i öfriga allmänna besvär och prestationer, som nu vidlåda jorden, såsom skjutsning, inqvartering, underhåll af allmänna byggnader och rotering m. m. Härigenom skulle en betänkelig rubbning i nu gällande rättsförhållanden uppstå.

Då dessa verk i allmänhet äro beroende af ganska vexlande konjunkturförhållanden, i afseende på deras afkastning och verkliga värde, samt då de stundom kunna nedläggas och alldeles upphöra, skulle de ej kunna, lika med hemmanen, indelas till väghållning in natura, så framt icke vägdeleningen skulle undergå täta förändringar med dermed förenade betydliga kostnader och besvär, oberäknadt svårigheten för kronobetjeningen vid utöfningen af tillsynen å vägarne hållande i farbart skick. Det kunde således endast blifva fråga om dessa verks bidragande till vägunderhållet med en viss kontant afgift, men om denna skulle, såsom Rikets Ständer föreslagit, utgöras efter det fyrktal verket blifvit åsatt i förhållande till hemmanen, blefve den alltför betungande och komme säkerligen att i hög grad utöfva ett menligt inflytande på industriens och näringarnes utveckling.

Man bör härvid icke heller lemna oanmärkt, att nuvarande egarne af ifrågavarande verk hafva förvärfvat dem med den befrielse från väghållningsskyldighet, som i gällande författningar blifvit dem tillförsäkrad. Skulle nu detta hemmanen ensamt vidlådande besvär till en del öfverflyttas på mera-nämnda verk, blefve deras värde derigenom förminskadt.

Enligt hvad Herr Chefens för Kongl. Civil-departementet skrifvelse till Kollegium af den 10 Februari 1860 innehåller, har ock vid pröfning af Rikets Ständers underdåniga framställning om bruks, qvarnars och sågverks deltagande

i vägars byggande och underhåll Eders Kongl. Maj:t, med afseende å de af Kollegium i sitt förenämnda underdåniga utlåtande samt flera bland Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anförda betänkligheter emot så väl lämpligheten som rättsheten deraf, och då en rättvis och säker grund för väghållningens fördelning på berörda inrättningar icke kunde uppgifvas, funnit något förslag i sådan syftning icke böra till Rikets Ständer aflåtas och deras omförmälda framställning alltså icke till någon åtgärd föranleda.

Samma skäl, som ofvan blifvit i underdånighet anförda emot bruks och qvarnars samt andra industriela inrättningars deltagande uti väg och brohållningsbördan, förekomma äfven till väsendtlig del i fråga om andra skattskyldiges bidragande dertill, för såvidt de hittills lagligen derifrån varit fritagna. Dessa skulle ännu mindre än nyssnämnda verk och inrättningar kunna indelas till väghållningens fullgörande, sådant det hittills enligt gällande författningar skett.

Då Rikets Ständers förevarande framställning åsyftar en fullkomligt ny grund för väghållningen och, om den antoges, väghållningsbesväret icke skulle såsom hittills åligger ensamt hemmanen, utan med vissa, icke bestämdt uttalade undantag, utsträckas till alla skattskyldige och utgöras efter det fyrktal en hvar har sig åsatt, skulle deraf kunna följa, att väghållningen inom kommunerna upplättes på entreprenad åt den minstbjudande, som ansvarade för lagliga underhållet under viss tid af vissa skiften, hvori vägarne borde fördelas.

Att en sådan åtgärd likväl icke skulle för hemmansinnehafvarne i allmänhet förbättra det nuvarande förhållandet, torde med skäl kunna antagas. Vål finge jordbrukaren flera nu icke väghållningsskyldige att jemte sig lemna bidrag till entreprenadkostnaden. Men landets vidsträckta areal och dess i förhållande dertill ringa befolkning skulle tvifvelsutan hindra den konkurrens, som vid entreprenadauktion måste tagas i anspråk, derest ej vinningslystnaden skulle lemnas fritt spelrum, och för de flesta jordbrukare blefve det dessutom vida mera kännbart att med penningar lösa sig ifrån väghållningsskyldigheten än att, såsom nu sker, med egna dragare och egen arbetspersonal verkställa detta åliggande efter sin bekvämlighet och då andra göromål vid jordbruket ej deraf förhindras. Detta har ock landstinget i Stockholms län insett, då det uti sin underdåniga skrifvelse yttrar, att flertalet af dem, som nu äro väghållningsskyldige, skulle finna sig mycket hårdare tryckta af det erforderliga bidraget i penningar än de för närvarande äro utaf naturaprestationen.

Skulle likväl Eders Kongl. Maj:t, oaktadt hvad sålunda blifvit yttradt, finna billighet och rättvisa fordra, att all hittills från väghållning befriad jordbruksfastighet utan åsatt mantal, annan fastighet, bruk, qvarnar och andra fabriksinrättningar skola bidraga i kostnaden till vägars och broars byggnad

och underhåll, torde dock vägunderhållet fortfarande såsom hittills böra på hemmanen indelas.

De från väghållning befriade sjelfbestående lägenheterna och verk å landet skulle då dertill lemna bidrag efter det dem påförda fyrktal, i visst förhållande till det fyrktal som blifvit i medeltal åsatt ett helt förmedladt mantal inom kommunen. Är vägen af den beskaffenhet att hela häradet bör deri deltaga, borde väl grunden för deltagandet af den från väghållning eljest befriade fastigheten och verket bestämmas efter medeltalet af samtliga förmedlade mantalens inom häradet fyrktal, men då en sådan åtgärd blefve mera invecklad och skilnaden genom den sednare beräkningen icke torde i allmänhet blifva af någon större betydighet, anser Kollegium sådan åtgärd icke böra vidtagas, helst de särskilda inom samma kommun belägna fastigheter och verk genom det förra alternativet komma att i lika mån bidraga.

På det omförmälda lägenheter och industriela verk icke må, åtminstone i början, då det nya förhållandet inträder, alltför hårdt betungas, torde de endast böra till någon mindre proportiou, t. ex $\frac{1}{5}$ emot hemmanen, bidraga till vägunderhållet; hvaremot sådana verk, hvilka icke af de allmänna vägarne sig begagna, böra från bidraget helt och hållet befrias.

För bidragets beräkning torde böra uppskattas medelvärdet i penningar af de dagsverken och kostnader för materialier ett väghållningsskyldigt förmedladt mantal i allmänhet har att för allmänna vägars underhåll årligen utgöra. Denna uppskattning hvilken borde i vederbörandes närvaro ske inför Häradsrätten och hvaröfver Häradsrätten hade att yttrande meddela, skulle derefter pröfvas af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, emot hvars beslut besvär borde få anföras i den ordning, som för ekonomimål stadgad är. Den sålunda verkställda uppskattningen af lägenhets och verks deltagande i vägunderhållet torde böra förblifva gällande, till dess å någondera sidan fråga om ändring deri väckes, då en sådan fråga äfven borde på enahanda sätt handläggas och pröfvas.

Förberörda penningebidrag lära böra af vederbörande häradsskrifvare och kronofogde debiteras och uppbåras, på sätt och emot erhållande af den provision, som uti Kongl. Cirkulär-brevet den 14 Juli 1845 i afseende å brandstodsmedel blifvit bestämdt, men förvaltas af en af väghållningsdistriktet, häradet eller socknen vald direktion och årligen redovisas inför distriktets medlemmar vid Häradsrätt eller kommunalstämma, samt användas till sådana ändamål, hvilka för hemmanen medföra särskilda kostnader och icke innefattas under den väghållning, hvarje hemman fått sig genom behörig vägdelning ålagd, såsom t. ex. större broars anläggning och underhåll, backars sänkning, vägars anläggning, milstolpars uppförande m. m.

Hvad deremot angår underhållet af broar och färjirättningar, torde

lämpligast vara, att detsamma öfverlättes på entreprenad till den minstbjudande, och att kostnaden därför fördelas efter samma grunder, som för vägarnes underhåll ofvan blifvit angifna.

Då vidare medgifvas måste, att förmedlade mantalet icke numera kan anses såsom lämplig fördelningsgrund för vägunderhållsskyldigheten hemmanen emellan, torde fyrktalet dertill bestämmas; dock borde härvid den uttryckliga föreskrift meddelas, till förekommande af de betydliga kostnader och besvär, som från ny vägdelning äro oskiljaktiga, att ny vägdelning hvarken af denna orsak ensam må sökas och beviljas, eller att gällande vägdelning, på grund af förändringar i fyrktalssättning, må rubbas. utan att dertill bör erfordras annan laglig anledning, såsom att nya vägar tillkommit eller de gamla förändrats o. s. v.

Att i förenämnda händelse utsträcka deltagandet till öfriga efter 2 Art. Bevillningsstadgan beskattningsbara föremål, anser Kollegium möta ganska många svårigheter, helst fyrktalet å dessa är mer förändring underkastadt än å nyssnämnda fastigheter, verk och inrättningar. För öfrigt bör härvid tagas i betraktande, att om fyrktalet, som blifvit påfördt den efter nyssnämnde artikel uppskattade inkomst, skulle läggas till grund för enahanda beräkning, som här ofvan blifvit föreslagen för i mantal ej satt jordbruksfastighet, annan fastighet och verk, afgiften blefve mer än billigt betungande.

Enligt Kongl. Kungörelsen den 15 September 1863 tjenar till beräkningsgrund för fyrktalssättningen den bevillning enligt 2 Art. i Bevillningsstadgan, som de skattskyldige, jemlikt sednast fastställda taxeringslängder, till Staten erlægga, sålunda att:

för jordbruksfastighet ehvad den är i mantal satt eller ej, påføres en fyrk för bevillning till belopp af 1 till och med 5 öre; två fyrkar för bevillning utöfver 5 till och med 10 öre o. s. v. samt för annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål påføres en fyrk för bevillning till belopp af 1 till och med 10 öre; 2 fyrkar för bevillning utöfver 10 till och med 20 öre o. s. v. eller dubbelt belopp emot å jordbruksfastighet; och att, hvad särskildt Stora Kopparbergs län beträffar, Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 3 Mars 1865 förordnat, att hvad genom Kongl. brefvet den 31 Oktober 1862 är vordet stadgadt derom, att såsom ett undantag från de i Kongl. Förordningen den 21 Mars samma år om kommunalstyrelse på landet gifna allmänna bestämmelserna angående kommunalutskylders utgörande samt rösträtts utöfvande och beräkning efter fyrktal, skulle för Dalarne i dessa hänseenden läggas till grund den allmänna bevillning, som enligt 2 Art. Bevillningsstadgan, jemlikt sednast fastställda taxeringslängder, af de skattskyldige till Staten erlägges, fortfarande bör tillämpas; dock med den förändring, att

deltagande

deltagande i kommunalutskylders utgörande och rösträtt i kommunalstämma på landet beräknas för jordbruksfastighet efter nämnda bevillnings *hela* belopp, men för annat beskattningsföremål efter samma bevillnings *halfva* belopp.

Då man, med ledning af underdånigst bilagda utdrag af 1865 års bevillnings-taxeringslängder för Rikets samtliga län, för fyrktals beräkning, jemför beloppet af fastställd bevillning för jordbruksfastighet med hälften af beloppet såväl af fastställd bevillning för annan fastighet som af bevillningsafgiften för uppskattad inkomst, visar sig, hurusom i flera län de hittills från väghållning befriade skulle, om Rikets Ständers framställning vunne bifall, komma att till detta besvär bidra med mer än hälften emot jordbruksfastigheterna och uti två län, nemligen Stora Kopparbergs och Gefleborgs till högre belopp än jordbruksfastigheterna, eller i det sistnämnda länet som 1 till 1,259. Uti åtskilliga fögderier, såsom t. ex. i Göteborgs och Södra Helsinglands, blefve förhållandet i yttersta grad kämbart, då i det förra bevillningen för jordbruksfastighet utgör 4,433 R:dr och hälften af bevillningen för annan fastighet och för inkomst uppgår till 13,720 R:dr, eller som 1 till 3,095, och i det sednare utgör bevillningen för jordbruksfastighet 2,695 R:dr samt hälften af bevillningen för annan fastighet och för inkomst 4,502 R:dr, eller som 1 till 1,669.

Uti Örbyhus och Norunda häraders fögderi af Upsala län närmar sig äfven förhållandet till likhet med sistnämnda fögderi, eller som 1 till 1,297.

Af taxeringslängderna kan man dock ej med fullkomlig noggrannhet, utan endast någorlunda approximativt beräkna, huru jordbruksfastigheten i detta afseende komme att förhålla sig till annan fastighet och öfriga beskattningsföremål, emedan uti den fastställda bevillningen för jordbruksfastighet ingår all jordegendom och således äfven den ej mantal åsatta, hvilken är från väghållningsskyldighet befriad. Den nu gjorda beräkningen utfaller således till fördel för den väghållningsskyldiga jorden, enär om all icke mantal åsatt jordbruksfastighet blifvit afdragen, såsom för denna jemförelse rätteligen ske bordt, men hvilket, i saknad af uppgift derom, ej kunnat ske, summa bevillning för hemmanen i sjelfva verket blefve betydligt mindre än den nu för jordbruksfastighet i allmänhet upptagna.

För att närmare åskådliggöra förhållandet med fyrktalet å jordbruksfastighet och å annat beskattningsföremål, har Kollegium trott sig höra i underdånighet anföra följande exempel:

Hargs stångjernsbruk med 2 hamrar uti Hargs socken, Frösåkers härad och Stockholms län, är, enligt 1865 års taxeringslängd, i fastighetsbevillning uppskattadt till ett värde af 75,000 R:dr, hvarför bevillningen utgör 37 R:dr 50 öre. Inkomsten af rörelsen upptages till 24,965 R:dr och bevillningsafgiften

derför till 249 R:dr 65 öre. Fyrktalet för detta bruk med inkomsten af rörelsen dervid uppgår till 2,871.

1 mantal skatte N:o 1 Moxboda i samma socken är taxerad till 18,000 R:dr, hvarför i bevillning erlägges 5 Riksdaler 40 öre. Fyrktalet utgör 108 fyrkar. Brukets fyrktal uppgår således till $26\frac{1}{2}$ gånger mer än hemmanets.

Gustafsbergs porslinsfabrik i Wermdö socken och skeppslag är uppskattadt till ett värde af 150,000 R:dr, därför i bevillning utgöres 75 R:dr. Inkomsten af rörelsen upptages till 25,000 R:dr och bevillningsafgiften till 250 R:dr. För denna egendom med dess inkomst af rörelsen skulle beräknas 3,250 fyrkar.

Om, oaktadt hvad sålunda blifvit i underdånighet anfördt, Eders Kongl. Maj:t likväl, med afseende å dels nutidens stegrade anspråk på bättre vägar och kommunikationsanstalter än förut varit fallet, dels den i följd af större befolkning och industriens utveckling på flera ställen ökade trafik, dels ock den bristande tillgång på tjenliga väglagningsämnen, som redan på många orter inträffat, hvilka samverkande orsaker bidragit dertill, att väghållningen blifvit mera tryckande för den i allmänhet drygt beskattade jorden, skulle i nåder finna billigheten fordra att deltagandet i väghållningsskyldigheten bör utsträckas, icke allenast till all slags fast egendom, verk och inrättning, utan ock till en hvar person, som är förpligtad att utgöra kommunalutskylder, torde till en början öfvergången med varsamhet böra verkställas. Den skulle i annat fall blifva af menligt inflytande på alla dem, hvilka hittills varit från detta besvär lag-enligt befriade.

För att i någon mån lindra hemmanen i deras omförmäldte besvär och så småningom utan våldsamma rubbningar bereda öfvergång till andra grunder för väghållningsbördans fördelning emellan öfrige skattskyldige, hemställer Kollegium underdånigst, om icke dessa borde till en början och innan någon vidsträcktare förändring vidtages bidra med afgifter till vägarne öppnahållande vintertiden. Vägarne skulle, såsom i Kongl. Förordningen den 13 September 1790 stadgas och hittills vanligen skett, af de närmast vägarne boende hemmansegarne, indelade i ploglag inom hvarje socken eller härad, i farbart stånd underhållas, men betalningen till ploglagen skulle utgå efter öfverenskommelse inför Härads-rätten eller, om sådan ej kunde träffas, enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut, och fördelas på alla dem, som äro förbundne till kommunalutskylders utgörande; dock borde hemmanen deltaga med 5 gånger så stor afgift, som öfriga beskattningsföremål och afgiften utgå efter fyrktal, beräknadt för hemmanen efter medeltalet af det fyrktal, som blifvit ett förmedladt mantal i kommunen åsatt.

Rikets Ständer hafva ock ansett, att från skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjenste-

mäns löner och pensioner samt några andra, med dessa jemförliga inkomst-titlar, dels måhända vissa modifikationer med afseende å inkomstbevollningen i allmänhet.

Dessa undantag och modifikationer hafva Rikets Ständer väl ej närmare antydt, men, på sätt förut blifvit af Kollegium yttradt, torde lindring i bidraget till väghållningen böra beredas de hittills derifrån befriade.

Hvad inkomstbevöllningen beträffar, är det af behof påkalladt, att åtskilliga modifikationer, såsom Kollegium här ofvan antydt, dervid iakttagas. Och vidkommande särskildt tjenstemäns löner och pensioner, så finner Kollegium väl, att tjenstemännen genom att lemna bidrag till väghållningens fullgörande skulle få vidkännas en känbar minskning i deras inkomster, hvilka i allmänhet icke kunna anses öfverstiga deras lefnadsbehof; men då den väckta frågan afser att göra väghållningen till ett helt och hållet kommunalt åliggande, torde tjenstemannen lika litet som någon annan kommunens medlem, hvilken eger förmåga att bidraga till kommunens utgifter, böra derifrån fritagas.

Om, såsom Rikets Ständers skrifvelse synes antyda, väghållningen skulle ordnas uteslutande inom den "mindre kommunen" eller socknen, skulle ej jemlikhet i bördan beredas. Uti flera socknar finnes icke landsväg och i åtskilliga icke heller häradsväg. Då enligt lag häradet i allmänhet har åliggande att bygga och underhålla de derinom befintliga lands- och häradsvägar, skulle de kommuner, der dylika vägar icke finnas, blifva fritagna från allt besvär, som de hittills för hemmanen utgjort, och derigenom de öfriga kommunerna, inom hvilkas område sådana vägar äro, blifva i högre mån betungade, hvilket icke kan vara rättvist, helst ett allmänt besvär bör i möjligaste måtto bäras lika af der till förpligtade — en grundsats, hvilken i afseende på väghållningen jemväl uttalas i 25 Kapitlet 8 § Byggningsbalken.

I sammanhang härmed och då det vid denna frågas bedömande icke torde vara utan all vikt, att ega kännedom om beloppet af de statsanslag, som anvisats under de sistförflutna 25 åren till anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, har Kollegium trott sig böra derom meddela uppgift, grundad på de berättelser och anteckningar Chefen för Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader afgifvit och till tryck låtit befordra.

Vid 1840—1841 års riksdag var det första gången, som Rikets Ständer afsatte fond till Kongl. Maj:ts disposition för sådant ändamål. Från nämnda tid och intill 1863 uppgår det erhållna statsbidraget för nyanlagda, omlagda eller förbättrade vägsträckor af 254 mils längd till . . . R:dr 3,587,302: 52.

Sedermera och intill innevarande år hafva beviljats följande anslag:

till 37 särskilda vägarbeten	450,000: —
	<hr/>
	Transport R:dr 4,037,302: 52.

	Transport R:dr	4,037,302:52.
till 4 större väganläggningar, jemte kanalisering å en del af Ljunga elf	”	438,000: —
till åtskilliga vägarbeten inom Norrbottens och Elfborgs län för beredande af arbetsförtjenst inom dessa län	”	160,000: —
	Summa R:mt R:dr	4,635,302: 52.

Dessutom hafva till brobyggnader under förenämnda tidrymd följande statsanslag anvisats, nemligen:

Broanläggning öfver Storelven i Jemtland	R:dr	11,000: —
Ombyggnad af Östvarpsbro i Dalarne m. m.	”	3,600: —
Broanläggning öfver Dalelvens flera grenar vid Gysinge	”	24,298: 50.
Långebro brobyggnad vid Christianstad	”	50,000: —
Reparation å Lidingö flottbro	”	2,200: —
Broanläggning öfver Umeå elf vid Umeå stad	”	27,500: —
Dito vid Almare Stäke	”	50,000: —
Ombyggnad med sten af träbron N:o 34 på Carl Johansvägen i Jemtland	”	6,209: —
Reparation å bron öfver Hjerpeström	”	12,535: —
Dito å dito öfver Bodsjö sund i Jemtland	”	10,840: —
Inläggning af ny körbana å bron öfver Storelven	”	2,090: —
Brobyggnad af jern öfver Sagån vid Nyqvarn	”	52,100: —
Dito dito öfver Lilla Hammarsundet	”	58,700: —
Ombyggnad med sten af 3 träbroar på Carl Johansvägen i Jemtland	”	6,499: —
Broanläggning öfver Rörviks sund i Kronobergs län	”	19,001: —
Dito öfver Rönne å vid Engelholm	”	8,000: —
	Summa R:mt R:dr	344,572: 50.

Beträffande särskildt Stockholms läns Landstings framställning, för så vidt densamma icke redan genom det ofvan anförda kan anses besvarad, torde det tillåtas Kollegium att dervid få underdånigst erinra:

att väghållningen bör, såsom en kommunens gemensamma angelägenhet, bestridas under tillsyn af dertill utsedde personer, vare sig att dessa blott öfvervaka eller sjelfva utföra arbetet, dock alltid under kommunalstyrelsens kontroll, anser Kollegium icke vara för ändamålet tillfyllestgörande, utan torde kronobetjeningen genom årliga vägsyner, såsom gällande författningar stadga, utföra mera verksam tillsyn öfver väghållningen, kommunen dock obetaget att, der den så önskar, genom särskilda af den utsedde personer tillse att vägarne hållas i behörigt skick.

Landstingets anmärkning, att på många orter jordafsöndringen utan åsatt

mantal skett i betydlig utsträckning och att dessa jordafsöndringar ej deltaga i väghållning, bör ej verka till någon förändring i afseende å väghållningsskyldigheten, enär den afgäld, som blifvit åsatt den afsöndrade jorden och erlægges till stamhemmanets egare, måste enligt Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864 motsvara den ränta och de besvär, deribland väghållning, som belöper på den afsöndrade jorden i förhållande till stamhemmanets ränta och besvär förr än afsöndringen egde rum.

Att fördela väghållningen i två slag, det ena, utgörande sådant arbete, hvartill egentligen erfordras dragare, såsom till framförande af vägfyllnadsämnen, och det andra, hvartill handarbete hufvudsakligen måste användas, såsom utbredning af grus, dikning och broläggning o. s. v., äfvensom snöskottning under vintern, skulle efter Landstingets åsigt vara fördelaktigt. Det förra arbetet skulle in natura fullgöras af alla fastigheterna i kommunen, med undantag dock af de fabriker och lägenheter, hvilkas fyrktal icke uppgår till det antal, som i medeltal inom kommunen motsvarar fyrktalet å $\frac{1}{4}$ mantal. Det sednare slags arbetet eller alla öfriga omkostnader för vägunderhållet, deribland afförande af nödige tillsyningsmän vid arbetenas utförande, vägarnes underhåll medelst snöskottning och plogning vintertiden m. m., borde deremot bestridas af kommunens samtliga skattskyldige i proportion af det hvar och en åsatta fyrktal.

En sådan fördelning af väghållningsskyldigheten kan Kollegium dock ej finna ändamålsenlig, helst den skulle blifva ganska betungande för de hittills från väghållning lagligen befriade, likasom icke heller något antagligt skäl förefinnes därför, att fast egendom eller verk, som icke i fyrktal uppgår till det å $\frac{1}{4}$ mantal påförda, skulle från bördan fritagas. Skall detta besvär anses såsom en, fast egendom och verk åliggande, allmän skyldighet, bör det ock lika dragas af dem, som besitta sådan egendom, vare sig att den är påförd större eller mindre fyrktal än $\frac{1}{4}$ mantal. Men denna fördelning skulle derjemte verka till rubbning af nu gällande vägdelningar och föranleda nya sådana med deraf uppkommande många och långvariga tvister, hvilka lagstiftaren, såvidt möjligt är, bör förekomma.

Till uttalande af dessa allmänna åsigter har Kollegium ansett sitt underdåniga yttrande nu böra inskränkas, men, med afseende å de högst skiljaktiga förhållanden, som i åtskilliga orter i fråga om väghållningsskyldigheten förekomma, och då några allmänna grunder för en förändring i en så genomgripande fråga, som förevarande, icke torde böra stadgas förr än så fullständig utredning, som möjligt är, deri vunnits, bemställer Kollegium underdånigast att, innan detta vidtomfattande ärende till hufvudsaklig nådig pröfning företages, Länsstyrelsernas underdåniga yttranden må deröfver infordras.

Utdrag af Kollegii protokoll, innefattande de vid ärendets förehavande

hos Kollegium yttrade särskilda meningar, tillika med de i nåder remitterade handlingarne, bifogas i underdånighet; framhårdande Kammar-kollegium med djupaste vördnad, trohet och nit

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåter

C. J. Thyselius.

J. Falkman. Tönnes Hellm. Wrangel. Rudolf Cederschiöld. Carl Aug. Fehr.
Reinhold Charpentier. Fr. Bergström.

C. J. Hassell.

Stockholm den 31 Maj 1867.

Utdrag af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-kollegii Protokoll, hållet i Stockholm den 31 Maj 1867.

Närvarande:

Herr Presidenten, f. d. Statsrådet, Kommendören *Thyselius*;

Herrar Kammar-råden och Riddarne: *Falkman*,
Grefve *Wrangel*,
Cederschiöld,
Fehr,
Charpentier,

Adjungerade Ledamoten, Advokat-Fiskalen *Bergström*.

S. D. Herr Kammar-rådet *Fehr* fortsatte och avslutade läsningen af handlingarne uti det af honom den 24 i denna månad föredragna ärendet an-

gående ändring uti nu gällande stadganden rörande väghållningsbesväret; och beslöts, i enlighet med Herr Referentens mening, underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t på sätt registratoret utvisar.

Från detta beslut yttrades följande skiljaktiga meningar af Advokatfiskalen Bergström och Herr Kammar-rådet Charpentier:

“Bland de skyldigheter, som i vårt land äligga jordegendom, synes väghållnings- och skjutsningsbesväret med mera skäl, än de flesta andra, varit föremål för jordbrukarens klagan. För underlättande af den sistnämnda bördan äro dock åtgärder numera vidtagna, hvilka, om än de icke uppfyllt alla anspråk, likväl bort i betydlig mån hafva minskat dessas omfång och befogenhet, men besväret af väghållningen kvarstår oförändradt; och då Herr Referenten, hufvudsakligen på de skäl, som grundlade Kongl. Kollegii utlåtande den 14 November 1856 i fråga af bruks, qvarnars och sågverks deltagande i denna skyldighet, icke velat medgifva rättsenligheten och lämpligheten af densamma förändring och utsträckning till andra beskattningsföremål, än hemman efter mantal, utom då ny väg, bro eller färja skulle inrättas, nödgas vi, som icke deltagit i omförmälda utlåtande och finna flera af deruti uttalade åsigtstrida emot vår uppfattning af ämnet, framställa den skiljaktiga mening, vi derom hysa.

Till bevis att den utaf Rikets Ständer ifrågakända förändring skulle sakna rättsenlighet har blifvit anfördt, dels att det egentligen vore den jordbruksidkande befolkningen, som af vägarne drager förnämsta och väsendtligaste nyttan genom forsling så väl för egen som för andras räkning, och dels att nuvarande egare af industriela verk och inrättningar förvärfvat dessa med befrielse från väghållningsskyldighet, likasom jordegendomen åtkommit med densamma vidlådande besvär. Rigtigheten af den första utaf dessa satser skall man likväl, vid noggrannare undersökning, svårligen finna ega bestånd. Om t. ex. å ena sidan, en jordbrukare, för att komma till qvarn och få sin spanmål förmalen, behöfver väg till denna inrättning, så kan, å andra sidan qvarnens egare, för att få inkomst af sitt verk, icke undvara väg till detsamma. Man kunde till och med påstå, att jordbrukaren skulle kunna genom utbyte förskaffa sig mjöl och sålunda ej behöfva anlita qvarnen, men qvarnegaren måste upphöra att drifva sitt verk, om han saknar tillförsel af mald. I likartad ställning befinna sig äfven egare af andra industriela verk och inrättningar på landet. De hafva oundgängligt behof, åtminstone i allmänhet sagdt, af väg för råvarors erhållande och tillverkningars spridande; hvaremot den forsling, som jordbrukaren åt dem verkställer, för honom är en nödfallsförtjenst, hvilken hindrar honom i sin rätta näring, och som i mån af dennas bättre utveckling, öfvergifves. Att mäta den ena eller andra samhällsklassens större eller mindre fördel af allmänna vägar synes emellertid vara ett vanskligt företag och san-

ningen kommer man utan tvifvel närmast med antagandet, att samfärdseln gagnar alla lika.

Invändningen derom, att eganderätten genom den föreslagna förändringen kunde anses förnärmas, synes icke heller vid närmare skärskådande ega giltighet. Ett industrielt verk har inga privilegier att undantagas från högre beskattning, der sådan af en eller annan orsak skulle behöfva påläggas, och en lag, som, med ändring af förut gällande föreskrifter, förklarade ett dylikt verk böra bidraga till väghållning, kan icke anses göra större intrång i dess författningenliga rätt, än en lag om förhöjd bevillningsafgift. Hvad som kunde ifrågasättas vore, icke rättsenligheten af en sådan lag, utan dess lämplighet utur ekonomisk synpunkt, men vi äro öfvertygade och skola nedanföre söka ådagalägga, att den härigenom ökade bördan för verk och inrättningar icke blefve af synnerlig betydelse, äfvensom att de icke sakna utväg att godtgöra sig uppoffringen. Af vida öfvervägande vikt är den omkastning, som skulle ega rum inom sjelfva jordegendomen, genom att till måttstock för deltagandet i väghållningen begagna jordens värde i stället för hemmantalet. Men väghållningen är icke, såsom ränta och kronotionde, en bestämd utgift, som vid värdering, köp och salu kan tagas i noggrann beräkning. Den förändras tvärtom städse efter inträffande omständigheter. Än uppstår ett behof af ny väg, hvilket icke kunnat förutses, än blifver gammal, men obetydligt nyttjad väg tätare befaren och kostsammare att underhålla, än aftager trafiken å en sådan och utgiften för underhållet lindras; och då, efter nuvarande lagstiftning, ett mantal af 10,000 Riksdalers värde skall i all kostnad draga lika tunga med ett mantal, värdt 40,000 Riksdaler, läser ett sådant förhållande icke kunna anses rättsenligt, utan tvärtom påkalla ändring. Medgifvas måste likväl, att väghållningens fördelning efter jordvärdet skulle medföra en icke obetydligt ökad börda för en del jordegendom, men å andra sidan må erinras, att åtgärdens rättmätighet till dess grund redan är godkänd medelst Kongl. Brevet den 28 September 1790, enligt hvilket förmedlade hemman, vid ny vägdelning, skola njuta sin förmedling till godo.

I afseende på den större eller mindre lämpligheten af den föreslagna förändringen, är det nog tydligt, att en sådan åtgärd icke kan utsträckas dertill, att väghållning in natura skulle fullgöras af alla beskattade medlemmar af kommunen, enär de vexlande förhållanden, som verk och inrättningar, såväl som inkomst af kapital och arbete, äro underkastade, komme att leda till ständiga ändringar af uppgjord vägdelning samt göra vägens ordentliga underhåll och kontrollen deröfver omöjliga. Icke heller kan förnekas, att, såsom Herr Referenten anmärkt, väghållningens upplåtande på entreprenad, med undantag för bro- och färje hållning, skulle medföra olägenheter af betänklig art. Men

om

om de nuvarande väghållningsskyldige bibehölls vid åliggandet att vidmagthålla vägen efter en rättvisare fördelningsgrund än hittills, och erhöle bidrag af öfrige medlemmar af kommunen eller vägdelningsdistriktet, tyckes en sådan bestämelse både vara lämplig och utgöra, snart sagdt, enda utvägen att ordna ifrågavarande angelägenhet på ett någorlunda tillfredsställande sätt.

Hvad särskildt beträffar tjänstemäns och löntagares deltagande i väghållningen anse vi, lika med Herr Referenten, att de icke mindre än andra kommunens medlemmar böra dertill bidraga.

I afseende på sättet för användandet af de bidrag, hvilka skulle kunna påföras beskattningsföremål, som hittills ej deltagit i väghållningen, torde vara nödigt bestämma, att, så länge vägdelning efter hemmantal kvarstår, nämnda bidrag må reserveras för sådana ändamål, som icke egentligen tillhöra den vanliga väghållningen, utan kunna medföra särskilda kostnader för de väghållningsskyldige. Skulle medlen fördelas emellan hemmanen, så komme de, hvilka, genom att ega högt jordvärde i förhållande till mantalet, redan hafva fördelar framför de öfrige, att erhålla ännu större sådana.

Uti Herr Referentens mening, att, om väghållningen skulle uteslutande ordnas inom den mindre kommunen, jemlikhet i bördan ej komme att beredas, instämna vi, och anse äfvenledes nödvändigt, att uppsigten och kontrollen öfver de allmänna vägarnes vidmagthållande framgent, såsom hittills, tillhör och utöfvas af offentlig myndighet.

Efter de grunder, som här blifvit framställda, skulle följande hufvudsakliga bestämmelser för väghållningsbesvärets ordnande kunna föreslås:

1:o. De för allmänna vägarnes underhållande nu inrättade vägdelningsdistrikter af härad, tingslag eller socken böra bibehållas;

2:o. Skyldigheten att sommartiden vidmagthålla de allmänna vägarne skall åligga hemmanen (den i mantal satta jorden) inom hvarje distrikt, och så länge ny vägdelning icke skett, af dem såsom hittills fullgöras efter mantalet, men till väghållningsbesvärets underlättande skola bidrag i penningar lemnas af öfriga beskattningsföremål inom distriktet;

3:o. För sådant bidrags bestämmande bör medelvärdet af den årliga kostnad, som hvarje helt förmedladt mantal inom vägdelningsdistriktet kan anses årligen få vidkännas för de indelta vägarnes underhållande, inför Häradsrätten i orten uppskattas af dertill utsedde ombud från den eller de kommuner, af hvilka vägdelningsdistriktet består, hvarefter och sedan Häradsrätten derom afgifvit yttrande, det bör ankomma på Konungens Befallningshafvande att pröfva och genom utslag fastställa sådant medelvärde att vid skeende beräkningar lända till efterrättelse, intilldess ändring deruti, uppå gjord ansöknings kan blifva i lika ordning besluten, eller ny vägdelning inom distriktet egt

rum; och må besvär öfver Konungens Befallningshafvandes utslag få på vanligt sätt anföras, men beslutet, utan hinder deraf, genast träda i verkställighet;

4:o. Efter det helt mantals årskostnad för vägunderhållet sålunda blifvit till medelvärdet fastställd, skall hvarje beskattningsföremål inom distriktet, som ej har sig ålagdt väghållning in natura, påföras det årliga bidrag till väghållnings-besvärets utgörande, som efter dess fyrktal, jemfördt med det fyrktal, hvilket efter medelberäkning för distriktet finnes vara åsatt helt förmedladt mantal, derå belöper;

5:o. Vid ny vägdelning inom distriktet, hvilken dock ej må ega rum endast för erhållande af ny delningsgrund, bör väghållningen på de väghållningsskyldige hemmanen fördelas i mån af hvar och ett hemmans fyrktal, och bidraget af sådana beskattningsföremål, som ej fullgöra väghållning in natura, bestämmas efter hvad som på hvarje fyrk inom vägdelningsdistriktet belöper af kostnaden för vägunderhållet. Förändras fyrktalet å väghållningsskyldige hemman, må på särskild pröfning bero, om sådant bör föranleda förnyad delning af väghållningsbesväret eller jemkning deruti kan åstadkommas;

6:o. Bro- och färje-hållning bör upplätas på entreprenad och kostnaden fördelas efter de grunder, som för vägdelningen äro gällande;

7:o. Bidrag, som till väghållningsbesvärets underlättande utgöras af beskattningsföremål inom distriktet, hvilka icke fullgöra väghållning in natura, skola, så länge vägdelning efter mantal kvarstår, samlas till en kassa för bestridande af de särskilda kostnader vid väghållningen, som, utan att vara innefattade under den väghållning, hvarje hemman fått sig ålagd, kunna förekomma. Då ny vägdelning efter fyrktal skett, må det ankomma på beslut af samtliga skattdragande inom distriktet, huru nämnda bidrag höra för ändamålet lämpligast användas;

8:o. Vinterväghållningen skall såsom hittills ombesörjas af dertill indelta, närmast vägen liggande hemman, men godtgörelsen derfor fördelas efter fyrktal på alla dem, som till kommunalutskylders erläggande äro skyldige.

9:o. Uppsigten och kontrollen öfver vägarne behöriga vidmagthållande tillhör och utöfvas af kronobetjeningen och Läns-styrelsen på sätt som hittills skett.

10:o. Inom hvarje vägdelningsdistrikt tillsättes en vägstyrelse, hvilken det tillkommer, att efter gifna grunder uträkna samt, på sätt lämpligast kan bestämmas, låta debitera, uppbära och redovisa de bidrag, hvilka utgöras af sådana beskattningsföremål, som icke bestrida väghållning in natura; att uttaxera medel, när sådant kan ifrågakomma; att uppgöra förslag till ploglagsindelning för vintervägarne öppnahållande; samt att i öfrigt biträda vid den tillsyn öfver vägarne, som åligger kronobetjeningen.

För att i någon mån åskådliggöra de resultat, som nu ifrågakomna för

ändring skulle medföra, såväl för hittills väghållningsskyldige hemmansegare och innehafvare, som för de medlemmar, hvilka, hittills befriade, skulle komma att med penningar bidra till väghållningen, kunna, med begagnande af det vid Kongl. Kungörelsen den 15 September 1863 (Svensk Författningssamling för samma år N:o 50) fogade formulär till fyrktalslängd, Litt A., följande exempel och beräkningar uppställas:

Nordbo socken antages utgöra ett vägdelningsdistrikt. Den omfattar 224 $\frac{1}{8}$ förmedlade mantal.

Fyrktalet derstädes utgör:

å 224 $\frac{1}{8}$ mantal		11,201.
å öfriga beskattningsföremål:		
jord utan mantal	35.	
Verk och inrättningar samt inkomst af arbete eller kapital	1,812.	1,847.
		<hr/>
	Summa Fyrkar	13,048.

Hvarje helt förmedlat mantal inom vägdelningsdistriktet är således i medeltal efter jemn beräkning åsatt 490 fyrkar. Om väghållningskostnaden för hela distriktet skulle upptagas till 1,119 Riksdaler 85 öre för året, komme den att för helt förmedlat mantal utgöra 49 Riksdaler och för hvarje derå satt fyrk 10 öre i jemnt tal.

Med sådana förutsättningar finner man:

l:o. Att efter den nu gällande grunden för vägdelsing — hemmantalet — egarne och innehafvarne af hemmanen inom distriktet skulle af förenämnda väghållningskostnad vidkännas:

Prosten N. N.

för $\frac{1}{2}$ mantal, Skrintorp N:o 2 Stom	24: 50.	
” 1 ” Kyrktomt N:o 1 Skatte	49: —	73: 50.

Landtbonden Sven Persson

för 1 mantal Lugnäs N:o 1 pastorsboställe	49: —	
---	-------	--

Lagmannen N. N.

för 2 mantal Normlösa N:o 1 Häradshöfdingeboställe	98: —	
--	-------	--

Kronofogden N. N.

för 1 $\frac{1}{2}$ mantal Skrintorp, Kronofogdeboställe	73: 50.	
--	---------	--

Transport 294: —

		Transport	294: —
<i>Majoren N. N.</i>			
för 11 mantal, Glittringe Säteri		539: —	
” 2½ ” Rofvestad		122: 50.	661: 50.
<i>Anders Svensson</i>			
för 1 mantal, Berga		49: —	
” ½ ” Rofvestad		16: 33.	65: 33.
<i>Gästgifvaren N. N.</i>			
för 1 mantal, Vantinge gästgifvaregård			49: —
<i>Fjerdingsmannen Carl Svensson</i>			
för ¼ mantal, Brunby, N:o 3 krono-			1: 2.
<i>Landtbrukaren N. N.</i>			
för 1 mantal, Nora kungsladugård			49: —
		Summa	1,119: 85.

2:o. att, om beskattningsföremål, hvilka hittills icke deltagit i väghållning, skulle till besvärets underlättande påföras bidrag, efter deras fyrktal i förhållande till det fyrktal, som efter medelberäkning är åsatt ett helt förmedladt mantal, så borde efter 10 öre för fyrk

<i>Prosten N. N.</i>			
för inkomst af arbete eller kapital med 160 fyrkar betala R:dr			16: —
<i>Lagmannen N. N.</i>			
för inkomst af arbete eller kapital med 265 ” ” ”			26: 50.
<i>Kronofogden N. N.</i>			
för inkomst af arbete eller kapital med 125 ” ” ”			12: 50.
<i>Majoren N. N.</i>			
för Ysqvarn (bruk eller fabrik)	1,020	” ” ”	102: —
<i>Anders Svensson</i>			
för Brunby utjord	32	” ” ”	3: 20.
	Transport 1,602 fyrkar betala R:dr		160: 20.

Transport 1,602 fyrkar betala R:dr 160: 20.

Gästgifvaren N. N.

för inkomst af arbete eller kapital med 230 " " " 23: —

Skomakaren N. N.

för inkomst af arbete eller kapital med 10 " " " 1: —

Torparen Carl Nilsson

för torpet Lugnet . . . . . 3 " " " — 30.

Fjerdingsmannen Carl Svensson

för inkomst af arbete eller kapital med 2 " " " — 20.

Tillhopa för 1,847 fyrkar . . . R:dr 184: 70.

hvarvid må erinras, att Ysqvarn (bruk eller fabrik) i förhållande till derå satt fyrktal, skulle lemna en behållen inkomst af 10,200 Riksdaler.

3:o. att, om, vid ny vägdelning inom distriktet, väghållningen skulle på de väghållningsskyldige hemmanen fördelas efter fyrktal, och bidrag af beskattningsföremål, som ej fullgöra väghållning in natura, bestämmas efter lika grund, de skattdragande skulle vidkännas följande utgift:

Prosten N. N.

för ½ mantal, Skrintorp N:o 2	} 270 fyrkar à 8,5825 öre R:dr 23: 17.		
" 1 " Kyrktomta N:o 1			
" inkomst af arbete eller kapital 160	" " "	13: 73.	36: 90.

Landtbonden Sven Persson

för 1 mantal, Lugnås N:o 1 . . . . . 192 fyrkar, R:dr 16: 48.

Lagmannen N. N.

för 2 mantal, Normlösa N:o 1 260	" "	22: 31.	
" inkomst af arbete eller kapital . . . 265	" "	22: 74.	45: 5.

Kronofogden N. N.

för 1½ mantal, Skrintorp 206	" "	17: 68.	
" inkomst af arbete eller kapital . . . 125	" "	10: 73.	28: 41.

Transport 1,478 fyrkar . . . . . R:dr 126: 84.

Transport 1,478 fyrkar, ... R:dr 126: 84.

Majoren N. N.

för 11 mantal, Glittringe Säteri	}	. . . . .	9,630	”	”	826: 50.	914: 4.
” 2½ ” Rofvestad							
” Ysqvarn (bruk eller fabrik)							

Anders Svensson

för 1 mantal, Berga	}	. . . . .	240	”	”	20: 60.	23: 35.
” ½ ” Rofvestad							
” Brunby utjord							

Gästgifvaren N. N.

för 1 mantal, Vantinge	. . . . .	220	”	”	18: 88.	
” inkomst af arbete eller kapital.	. . . . .	230	”	”	19: 74.	38: 62.

Skomakaren N. N.

för inkomst af arbete eller kapital.	. . . . .	10	”	”		— 86.
--------------------------------------	-----------	----	---	---	--	-------

Torparen Carl Nilsson

för torpet Lugnet	. . . . .	3	”	”		— 26.
-------------------	-----------	---	---	---	--	-------

Fjerdingsmannen Carl Svensson

för ¼ mantal, Brunby N:o 3.	. . . . .	3	”	”	— 26.	
” inkomst af arbete eller kapital.	. . . . .	2	”	”	— 17.	— 43.

Landtbrukaren N. N.

för 1 mantal, Nora Kungsladugård.	. . . . .	180	”	”		15: 45.
-----------------------------------	-----------	-----	---	---	--	---------

Tillhoppa för 13,048 fyrkar . . . . R:dr 1,119: 85.

Af de här företagna beräkningar tyckes följa, att, såsom ofvanföre är anmärkt, deltagandet i väghållningsbesväret icke för verk och inrättningar skulle blifva af så stor betydighet, som man velat tro, men att deremot förändringen komme att för jordegendomen medföra följder af synnerlig vigt. Med afseende härpå och då specialfrågor äfven förekomma, som behöfva tagas i vidare betraktande, än nu kunnat ske, förena vi oss med Herr Referenten i att tillstyrka Läns-styrelsernas hörande.

Herr Kammar-rådet, Grefve Wrangel: “Lika med Referenten och måhända mera än han, anser jag å nyo höra framhållas, att allmänna vägars underhållande nu lagligen åligger endast dem, som å landet hemman ega eller

bruka, och att denna skyldighet leder sin uppkomst och sitt berättigande derifrån, att desse ock äro de, hvilka af vägarne draga den ojemförligt största nyttan, likasom ock väghållningen kan af dem lättast och med minsta effektiva kostnad bestridas. Då fråga förra gången förekom att dermed betunga äfven bruk, qvarnar och sågverk, anförde Kongl. Kollegium ock sådana skäl emot så väl lämpligheten som rättsenligheten deraf, att Kongl. Maj:t fanu samma fråga icke till någon åtgärd föranleda; men som i Herr Chefens för Kongl. Civildepartementet skrifvelse härom de uttryck inflöto, att, om väghållningsbesväret inom kommunerna skulle äfven på andra skattdragande fördelas, detta borde stå i sammanhang med och bero på då väckta frågor om ändring i bevillningsgrunderna och inrättande af kommunalstyrelser, har frågan nu återkommit i ett mera omfattande skick, hvarvid man, förbiseende allt hvad angående lämpligheten och rättsenligheten af nuvarande förhållandet blifvit anfördt, endast fäst sig dervid, att bevillningsgrunderna numera blifvit förändrade och kommunalstyrelser inrättade, af hvilka omständigheter Rikets Ständer förmenat den förra, och Landstinget i Stockholms län den sednare, böra föranleda till förändring i väghållningsbesvärets fördelning och utgörande.

Att emellertid i viss mån nya grunder för allmänna bevillningens utgörande blifvit fastställda, har i sig sjelf lika litet till följd någon förändring i skyldigheten och sättet för utgörandet af allmänna besvär, som af grundskatterna, emedan allmänna bevillningen och sättet för dess utgörande blott afse de utskylder, som erfordras till fyllande af Statsverkets behof utöfver dess af andra inkomster egande tillgångar. Och hvad kommunalstyrelserna beträffar samt den beskattning, de utöfva, hvilande hufvudsakligen på samma grunder, som allmänna bevillningen, så hafva de till föremål de kommunernas enskilda behof, hvilka af dem sjelfva bero och hvarför inga allmänna föreskrifter förut blifvit gifna; hvadan ock med sorgfällighet derifrån blifvit afskiljdt allt, som står under den administrativa magtens förvaltning, äfvensom alla de utskylder och besvär, för hvilka annan grund blifvit fastställd. Från intetdera af dessa nya förhållanden kan alltså med rätta det stöd hemtas för den förändring i väghållningsskyldigheten, man deri velat söka, och att denna skyldighets fördelning efter bevillningsgrund på alla skattskyldige blefve mindre rättvis samt dess besörjande af kommunalstyrelserna både dyrare och mindre betryggande än nu, är ej svårt att finna.

För att motivera den ifrågasatta förändringen af denna börda hafva Rikets Ständer anført, att "vid sidan af jordbrukaren uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handverkare, bland hvilka mången för bedrifvande af sin rörelse och afsättning af sina produkter hade vida större behof af lätta kommunikationsmedel än den egentlige jordbrukaren som, utan att särdeles ofta skiljas från hemmet, stilla skötte sitt jordbruk; att, sedan man

alltmera lärt sig inse, att hemmantalet ej vore rätta grunden för utskylders utgörande, man i sednare tider därför lagt annan sådan; att väghållningsbesväret vore till sin natur så föränderligt, att det icke kunde med säkerhet beräknas vid bestämmande af ett hemmans värde, enär, till följd af nya kommunikationsleders upptagande, tungan af denna skyldighet på vissa orter ökades och på andra minskades högst betydligt, allt efter som nya vägar pröfvades af Konungens Befallningshafvande nödvändiga och ålades till underhåll kommuner, som tillföre varit derifrån fria. samt nya fabriksanläggningar ökade trafiken på redan befintliga vägar och såmedelst försvårade deras underhåll.“ Det är nu likväl temligen länge sedan den förmenta nya befolkningen af bruksegare ”uppstod“ vid sidan af jordbrukaren, utan att föranleda någon inskränkning för denne i väghållningsskyldigheten, och om än fabrikanter, handlande och handverkare på landet i en jemförelsevis sednare tid tillkommit. så är hvarken deras antal så stort eller deras rörelses inflytande på vägarne så betydligt, att nya föreskrifter angående dessas underhållande derföre behöfva meddelas. Om man nemligen opartiskt vill betrakta frågan om vägarne begagnande och nötning, skall man tvifvelsutan finna, att denna i vida högre grad härleder sig från den ”egentlige jordbrukaren“, huru ”stilla han än sköter sitt jordbruk“, än från några andra. För att nu först hålla sig vid bruk, qvarnar och sågverk, de ojemförligt flesta och betydligaste industrianläggningar på landet, så har Kongl. Kollegium förra gången sökt visa, att de så litet som möjligt för egen räkning begagna allmänna landsvägar, åtminstone sommartiden, och till inflytande på dessas nötning och underhållande, emedan deras rörelse icke skulle kunna bära sig med ett alltför vidsträckt anlåtande af dylika transporter. Brukens verkställas för det mesta på vinterföret eller medelst sjökommunikation, och, der bruksegaren äfven sommartiden i betydligare grad måste låta köra sina effekter och förnödenheter, meddelar han derigenom den forslande, och deribland äfven den väghållningsskyldige hemmanssegaren, så ofta denne deraf vill begagna sig, så stor förtjenst. att han i valet emellan att undvara densamma eller undgå vägens underhållande säkerligen icke blir tveksam. Detsamma gäller i ännu högre grad om sågverken, hvilka nödvändigt måste såläggas, att deras råämnen kunna hufvudsakligen medelst flottning och den förädlade varan äfven sjöledes samt endast i obetydlig mån landvägen och då helst på slädföre fortskaffas. Och ehuru med qvarnar förhållandet tvärtom är sådant, att transporterne dit och derifrån allmännast verkställas på hjuldon, så är dock att märka, att detta nästan aldrig sker af qvarnegaren sjelf, utan just af jordbrukarne i orten, för hvilka det är en lifssak att få sin spanmål förmald. Om fabriks- och handelsrörelse på landet kan man äfven antaga, att de i allmänhet icke bära sig med alltför långa och stora landväga transporter, och ännu

mindre

mindre kunna handtverkare, vanligen kallade gerningsmän och förr "gångande embetsmän", sägas slita vägarne.

Deremot äro för jordbrukaren de allmänna vägarne under vanliga för hållanden det lättaste, billigaste och bästa transportmedlet. Att han icke kan undvara dem för qvarnresor, är redan visadt. Icke mindre angelägna äro de för honom för att komma till städer, marknader och andra afsättningsställen med sin spanmål och andra varor, som han behöfver afyttra, samt derifrån hemföra sina förnödenheter. Det är just för forstling af landtmannavaror i mindre partier och på icke alltför långa afstånd som landsvägar egna sig bättre än andra kommunikationsmedel. Vidare erfordras de för färder till och från kyrka, uppboresstämma och andra möten, dit jordbrukaren kan kallas; och så stilla sköter väl knappast någon sitt jordbruk, att han icke någon gång behöfver fara efter läkare, prest, eller till ting, landshöfdingesäte, eller på besök i enskilda angelägenheter. Att vägarne tillkommit och äro till nytta hufvudsakligen för jordbrukaren, är alltså bevisligt, och när nya vägar pröfvas af Konungens Befallningshafvande nödvändiga och åläggas till underhåll, så är det också allmännast med afseende på landtmannatrafiken.

Att nu till en del hvälfva underhållandet af vägarne från hemmanen, för hvilka de utgöra det beqvämaste, ja ett outhärligt transportmedel, på andra näringar, verk och personer, som hafva vida mindre behof deraf och nu ingen skyldighet dertill, kunde visserligen vara en lättnad för de förra, men vore en orättvisa mot de sednare. Kongl. Kollegium har redan förra gången visat, att bruk, qvarnar och utjordar äro lagligen fritagne från väghållningsskyldighet; men det oaktadt återkommer i Rikets Ständers skrifvelse påståendet, att "de aldrig blifvit genom några privilegier tillförsäkrade befrielse derifrån", lika obesväradt. Referenten har rätteligen anmärkt, att säterier i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus Län enligt adliga privilegierna äro fria från väghållning (detta i följd af deras rustningsskyldighet), likasom lotshemman i och för lotsningen genom Kongl. Förordningen den 17 September 1783; och om än det kunde synas billigt, att dessa hemman, som hafva lika mycket gagn af vägarne som andra, deltog i deras underhållande, så borde det dock icke ske utan ersättning, åtminstone åt deras nuvarande innehafvare, af de hemmansegare, hvilkas börda derigenom lättades, men hvad vore i sådant fall vinsten för desse sednare? Vill man åter låta väghållningstungan till en del drabba dem, som resa med skjuts, medelst erläggande af vägpenningar, så voro det obilligt mot dessa, helst sedan skjutsningen genom alltjemt stegrad skjutslega, nu slutligen på vissa ställen till obegränsadt belopp, förvandlats i allmänhet från en börda till efterlängtad vinning, hvarförutan uppboreskostnaden torde komma att uppsluka den väntade fördelen. Referenten har erinrat, huruledes, om väghåll-

ningsbesväret fördelades på alla skattskyldige på landet efter fyrktal, detta besvär skulle i vissa län och fögderier så betydligt förändras, att andra derifrån hittills fritagne skulle komma att dermed belastas lika eller mera, ja ända till tre gånger så mycket som hemmansegarne, och dessa beräkningar vinna ökad styrka genom hvad Kammar-rådet Charpentier anfört angående ifrågavarande skyldighets deplacering just på sådana beskattningsföremål, hvilka synas mig böra komma minst i fråga att dermed betungas.

I sin förträffliga femårsberättelse för Stora Kopparbergs län år 1822 har framlidne Landshöfdingen H. Järta framställt, huru origtigt man i allmänhet gör i att debitera jorden för vissa besvär, utan att på samma gång kreditera henne för de fördelar, samma besvärs fullgörande tillskyndar henne. Sålunda brukar man beräkna tungan af väghållning efter antalet af de dagsverken och körslor, den årligen kan medtaga för ett hemman, hvilka man då upptager såsom en penningeutgift, utan att besinna, hvarken att hemmansegaren i allmänhet sjelf intjenar detta belopp genom att in natura fullgöra väghållningen, eller att han genom detta sitt arbete, företaget på tider, då han är ledig från sitt jordbruk, gjort sig sjelf mesta gagnet. Hvarje åtgärd, att på kommunalstyrelsen medelst entreprenader och dylikt från jordbrukarne sjelfve tvunget öfverflytta väghållningens fullgörande, skulle också, efter min åsigt, visa sig både olämpligt och alltför kostsamt, och derföre mötas af både dessas och andras ogillande; olämpligt, emedan kommunalstyrelserna sakna den myndighet, drift och ansvar, som erfordras för att kunna upprätthålla vägarne i behörigt och lagligt skick, och alltför kostsamt, om hvarje derå nedlagdt arbete skall med penningar betalas i stället för att af de väghållningsskyldige sjelfve kunna med egna krafter och dragare fullgöras. Vägväsendet bör icke skiljas från den offentliga administrationen och polisen, utan de allmänna vägarne anläggning, sträckning och underhållsskyldighet såsom hittills bero på embetsmyndigheternas beslut samt verkställigheten deraf på deras underlydandes kontroll i nu vanlig ordning.

I afseende på vägarne fördelning till underhållande af de väghållningsskyldige, hvarmed jag fortfarande förstår "alla dem, som å landet hemman ega eller bruka", medgifver jag deremot, att förmedlade hemmantalet numera mångestädes kan vara eller blifva en olämplig fördelningsgrund derför. Jag skulle derföre vilja tillstyrka: att, vid skeende nya vägdelningar, det må bero på Konungens Befallningshafvandes pröfning, efter vederbörandes hörande och i öfverensstämmelse med de väghållningsskyldiges önskan, att, der så lämpligt finnes, stadga annan grund för denna skyldighets fördelning, hvilken oftast torde blifva hemmanens då gällande fyrktal; dock att ny vägdelning hvarken af denna orsak ensam må sökas och beviljas, eller att gällande vägdelning i följd af skeende förändringar i fyrktalssättning må rubbas, lika litet som sådant nu

får ske, för det hemman förmedlas, utan att dertill måste erfordras annan giltig anledning, såsom att flera nya vägar blifvit anlagde eller förändrade o. s. v.

Kongl. Kollegium har i sitt förra underdåniga utlåtande angifvit de grunder, efter hvilka andra sjelfbestående lägenheter å landet möjligen skulle kunna i kostnaderna för väghållning och brobyggnad deltaga, och jag vill helst åberopa detta utlåtande i hvad det numera kan vara på frågan tillämpligt. Jag anser alltså, att detta deltagande, om det finnes billigtvis böra ega rum, bör inskränkas till de kostnader för väghållning, brobyggnad och färjhållning, hvartill särskilda penningebidrag erfordras, såsom till en början för vinterväghållningen, enligt hvad Referenten tillstyrkt, äfvensom till de öfriga ändamål, hvilka i Kongl. Kollegii underdåniga utlåtande uppräknas. Men då både den grund, efter hvilken andra än hemmansegare kunna böra i dessa kostnader deltaga; de undantag dervid må böra ifrågakomma; sättet för bestämmande af utgifternas beskaffenhet och belopp; debiteringen, uppbörden, förvaltningen och redovisningen deraf med flera frågor, som härvid förekomma, erfordra en närmare utredning i följd af lokala och andra förhållanden, än Kongl. Kollegium, efter mitt omdöme, är i tillfälle att åstadkomma, hemställer jag, lika med Referenten, om icke Kongl. Maj:t. efter stadgande af grundsatsen i denna fråga, täcktes infordra Länsstyrelsernas underdåniga utlåtanden deri, äfvensom möjligen låta den ännu en gång blifva föremål för Riksdagens öfverläggning, innan nådig Förordning i ett så viktigt och i den allmänna hushållningen ingripande ämne utfärdas.“

Herr Kammar-rådet Falkman:

„Uti min till Kongl. Kollegii protokoll den 14 November 1856 yttrade särskilda tanke i anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 12 Juli 1854, ansåg jag vägbyggnadsskyldighet böra åläggas icke allenast bruks- och bergverksanläggningar, mjöl- och sågqvarnar samt andra fabriksinrättningar, hvarom Rikets Ständer då väckt fråga, och det, ehvad de draga grundränta eller icke, utan ock jordlägenheter af hvad slag som helst, hvilka äro för sig sjelfva bestående och, ehuru icke mantal åsatta, kunna med minst $\frac{1}{16}$ dels sådant jemföras.

Nu hafva Rikets Ständer, uti deras underdåniga skrifvelse den 7 April 1866, gjort framställning om utsträckande af nämnda skyldighet till både fastigheter af alla slag och enhvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person, och varder detta af mig i underdånighet tillstyrkt. dock utan några undantag, på sätt Rikets Ständer antydt.

I fråga om sättet för skyldighetens utgörande, har jag den 14 November 1856 funnit något allmänt stadgande icke kunna meddelas, utan, sedan sjelfva skyldigheten blifvit genom lag gifven, det böra åt de i hvarje distrikt nu väghållningsskyldige öfverlemnas att. genom socknevis utsedde ombud, med

samtliga de blifvande nya inför Häradsrätten i orten samråda och öfverenskomma om sättet för utgörande af deras bidrag till väghållningsbesväret, hvar efter, om förening kan träffas, densamma bör af Konungens Befallningshafvande för en viss kort tid, t. ex. af fem år, fastställas, hvaremot, i motsatt fall, Konungens Befallningshafvande eger att, efter det Häradsrätten sig utlåtit, ärendet afgöra genom utslag, hvaröfver klagan i vanlig ordning må föras, hvarjemte jag uttalat den åsigt, att det nya förhållandet bör träda i verkställighet först efter en längre tidrymd, t. ex. af tjugo år, hvarunder ombyten af egare vanligen inträffa.

Detta mitt tillstyrkande varder i underdånighet förnyadt, men skulle det anses icke förtjena uppmärksamhet, hemställer jag underdånigst att, sedan skyldigheten att uti vägbyggnadsbesväret deltaga för de derifrån nu befriade blifvit genom lag stadgad, frågan om sättet för ett sådant deltagande och meddelande af föreskrifter derutinnan icke må till slutligt afgörande företagas förr, än både de nu varande och de blifvande vägbyggnadsskyldige varit beredde tillfälle att inför Häradsrätterna sig yttra samt dessa domstolar och Länsstyrelserna utlåtanden afgifvit. Som ofvan

In fidem

C. J. Hassell.

Utdrag af Protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 24 Januari 1868.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes ärendena, Grefve *Manderström*,
Statsråden: Herr Grefve *von Platen*,
Friherre *af Ugglas*,
Lagerstråle,
Bredberg,
Thulstrup,
von Ehrenheim och
Abelin.

Sedan anmält blifvit, att Statsrådet Carlson var af illamående hindrad att tillstädeskomma, och efter — — — — —
anförde Chefen för Civil-departementet, Statsrådet Lagerstråle i underdånighet:

“Sedan vid åtskilliga riksdagar fråga förevarit om ändring af nu gällande stadganden om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar; —
— — — — —

“På grund af hvad sålunda är anfördt, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kongl Maj:t måtte tackas föreslå Riksdagen:
— — — — —

— — — — — kommunalutskylder på landet.

“Ehuru, efter min förmening, någon vidsträcktare lindring för jordbruket i väghållningsbesväret, än den nu föreslagna, icke skäligen kan för närvarande genomföras, anser jag dock, att åtgärder böra vidtagas för att framdeles möjliggöra en härmed jemförlig förändring i fråga om en annan del af detta besvär, som äfvenledes inom flera orter redan nu bestrides genom kontanta tillskott, nemligen byggandet och underhållet af större broar och färjor. Härvid torde emellertid äfven en särskild på denna fråga inverkande omständighet komma under öfvervägande. Sedan, efter Landstings-författningens utfärdande, länen hvart för sig numera ega en ordnad representation, under det att en sådan saknas för häradet, synes det som skulle, i den mån de gamla bestämmelserna komma att utbytas mot nya stadganden, allt skäl vara för handen

att, der icke särskilda förhållanden, såsom i fråga om vinterväghållningen, för-
anleda till undantag, antaga Landstingsområdet, i stället för Häradet, till ge-
mensamhet.

Utan tvifvel skall tyngden af brobyggnadsskyldigheten och färjhållningen
blifva jemnare och billigare fördelad, när i fördelningen ingår ett större om-
råde, eller ett helt län, än när den måste verkställas för ett mindre, eller en-
dast ett härad. En annan fördel vore ock härvid att vinna. Genom en sådan
anordning, till en början inskränkt till en mindre del af det allmänna väghåll-
ningsbesväret, blefve nemligen tillfälle beredt att praktiskt utröna, huruvida detta
besvär i än större omfattning möjligen sedermera skulle kunna, under en eller
annan form, på lika sätt göras till föremål för Landstingens eller dem under-
ordnade vägstyrelsers verksamhet. Inom ett af Rikets län, Jemtland, har från
äldre tider en fördelning af väghållningsbesväret å samtliga hemman inom hela
länet egt rum, och, efter allt hvad förhållandena antyda, har en sådan regle-
ring varit gagnelig och ledt till belåtenhet.

Innan den af mig nu väckta fråga göres till föremål för Eders Kongl.
Maj:ts slutliga bedömande och Riksdagens pröfning, torde dock vara nödigt att,
genom inhemtande af Landstingens och Länsstyrelsernas yttranden, få utredt om
och i hvilka hänseenden betänkligheter möta mot en sådan anordning, dervid Läns-
styrelserna äfven blefve i tillfälle att utreda, hvilka broar och färjeinrättningar
inom hvarje län lämpligen äro att hänföra till dem, som böra till underhåll af
Landstinget öfvergå. Då emellertid dessa yttranden med större lättnad och full-
ständigare torde kunna afgifvas, derest de få hänföra sig till ett bestämdt för-
slag till vissa hufvudgrunder för nya stadganden, hemställer jag i underdånig-
het, att yttranden från Landsting och Länsstyrelser må genom Departements-
chefen få införas öfver följande inom Civil-departementet i sådant hänseende
uppgjorda förslag, nemligen:

1:o att hvarje Landsting såsom en landstingsområdets gemensamma
angelägenhet skall ombesörja det underhåll af större brobyggnader, som förut
ålegat hemmanen inom de till samma område hörande landtkommuner, enligt
särskild längd, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter vederbörandes
hörande, upprättas;

2:o att kostnaderna för detta underhåll skall från och med året näst
efter det, under hvars lopp allmän författning derom utfärdas, gäldas af för-
ändamålet särskildt afsedda landstingsmedel, hvilka ensamt från landsbygden
uppbäras och i förhållande till den allmänna bevillningen, enligt Art. II
Bevillnings-stadgan, för fast egendom eller för inkomst af kapital eller
arbete uttaxeras efter enahanda grund, som för kommunal-utskylder i
allmänhet är gällande, eller sålunda, att jordbruksfastighet, ehvad den är
i mantal satt eller ej, erlägger afgift med dubbelt belopp emot det som

för annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål utgår, der vid iakttages, att sådan jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej utgöres, likväl skall efter ofvan angifna grund påföras afgift efter det belopp, som, der est bevillning för densamma, enligt Art. II i Bevillnings-stadgan, skulle utgå, på grund af taxeringsvärdet mot sådan bevillning svarar; hvaremot inkomst af arrende för sådan fastighet ej påføres någon afgift; skolande i fråga om löntagare, som tillika innehar boställe, gälla, att bevillningen för inkomst af bostället icke vid debitering å den öfriga lönen bör tagas i beräkning;

3:o att enahanda bestämmelser gälla i fråga om öfvertagande af befintliga färjeinrättningar å de allmänna vägarne inom landstingsområdet;

4:o att alla broar eller färjor, som sålunda öfvergå till underhållande af Landstinget, först skola vara af de hitintills i detta afseende byggnadsskyldige försatta i fullgodt stånd, enligt bevis af vederbörande kronofogde, efter verkställd besigtning, vid hvilken tillfälle bör lemnas åt ombud af Landstinget att tillstädesvara;

5:o att i de härader, der kassor för byggnad och underhåll af broar eller färjor finnas samlade, dessa kassor skola, der de uppkommit genom upp börd från de trafikerande, öfverlemnas till Landstinget, men, der de bildats genom sammanskott från de brobyggnadsskyldiga hemmanen, bibehållas för sådana gemensamma utgifter, som fortfarande åligga samma hemman; och

6:o att vederbörande Landsting ega vidtaga de åtgärder för öfrigt, som erfordras för fullgörandet af de Landstinget sålunda tillkommande nya åligganden.“

På tillstyrkan af Stats-Rådets öfrige ledamöter, behagade Kongl. Maj:t i nåder bifalla hvad Departements-chefen sålunda föreslagit och hemställt, samt befallde att nådig Proposition i fråga om vinterväghållningen skulle till Riksdagen afgå i enlighet med ett af Departements-chefen i detta hänseende uppsatt, till justering jemväl uppläst förslag, sådan den finnes detta Protokoll bilagd.

Ex protocollo
Otto W. Seippel.